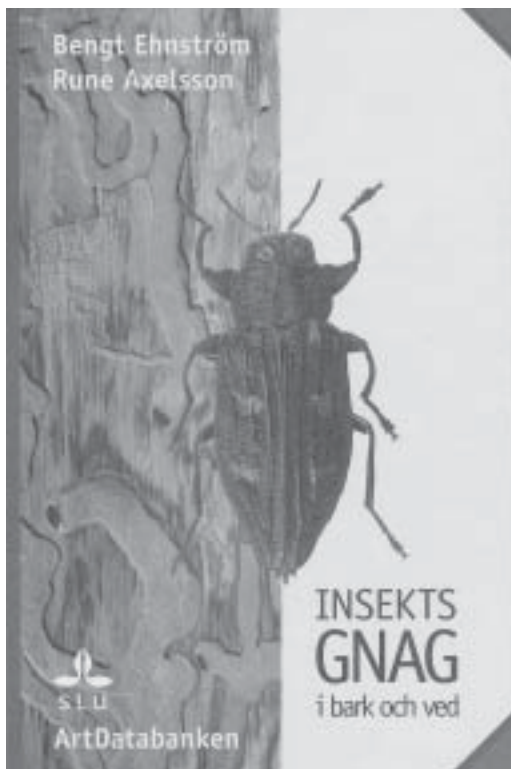

- Nast, J. 1972. Palaearctic Auchenorrhyncha (Homoptera), an annotated check list. 550 s. Warszawa.
- Ossiannilsson, F. 1946, 1947. Halvvingar, Hemiptera. Stritar Homoptera Auchenorrhyncha. – Första och andra häftet. Svensk Insektsfauna. Entomologiska föreningen i Stockholm.
- Ossiannilsson, F. 1978, 1981, 1983. The Auchenorrhyncha (Homoptera) of Fennoscandia and Danmark. Part 1, 2 and 3. – Fauna Entomologica Scandinavica. Scandinavian Science Press LTD. Klampenborg. Danmark.
- Palm, T. 1986. På exkursion med Upplands-föreningen. – Ent. Tidskr. 107: 19-20.
- Ribaut, H. 1936. Homoptères Auchérorhynques I. (Typhlocybidae). – Faune de France, 31. Nytryck 1986.
- Ribaut, H. 1952. Homoptères Auchérorhynques II. (Jassidae). – Faune de France, 57.

Pionjärarbete om insekters spår i ved

Ehnström, B. och Axelsson, R. 2002. Insektsgnag i bark och ved. ArtDatabanken, SLU, Uppsala. 512 s., inb. ISBN 91-88506-26-6. Kan beställas från Publikationsservice, SLU, Box 7075, 750 07 Uppsala (www.slu.se). Pris 450 kr.

En skalbaggs-samlare undersöker gärna stockar och pinnar i jakt på spännande arter. Ofta hittar man bara gångar som visar att "någon" varit där men det är hopplöst att hitta platsen där djuren håller till just nu. Man står där enbart med någon mer eller - oftast - mindre välgrundad gissning om "vem" som varit framme. I bokhyllan har man hittills inte kunnat få någon hjälp med identifikationen, inte ens på andra språk. Nu finns då denna bok vars syfte är att beskriva alla kända gnagspår efter insekter i bark och ved i Sverige så att man ska kunna bestämma dem. Totalt är 462 arters spår med i boken. Det är alltså något helt nytt och välkommet inom entomologin som nu publicerats.

Boken kommer nog att mötas med stort entusiasm eftersom intresset för insekter som lever i gamla döda träd på senare tid ökat. Det moderna skogsbruket har minskat mängden döda träd i skogen och många av arterna som behandlas är därför mer eller mindre hotade. I arbetet med att modifiera skogsbruket och avsätta nya skogsreservat har vedinsktorna en given plats då de utgör en stor del av det artantal man vill skydda. Vid naturvårdsinventeringar är sökande efter gnag en utmärkt metod eftersom man kan göra det under de allra flesta av årets månader, och eftersom man inte behöver förstöra veden, dvs. de hotade insekternas livsmiljö.

Den kunskap som presenteras är resultatet av bortåt 50 års samlade erfarenheter i Sveriges natur, främst inhämtade under författarnas tid vid skogshögskolan som sedan blev SLU. På skogs-

högskolan fanns sedan gammalt ett stort intresse för vedlevande insekters gnag att bygga på. Tydligast manifesterades detta av en stor samling vedprover med gnag av olika insekter som påbörjades tidigt på 1900-talet (se Ent. Tidskr. 1917, vol 47:328). Bokens fotografier av gnag kommer till större delen från denna samling. Ett bra exempel på hur värdefullt det kan vara med långsiktigt ihopgnatade samlingar. Arbetet med boken har naturligtvis även inneburit en hel del fältjobb för att komplettera med gnag av arter som saknades i samlingen.

Boken inleds med några innehållsrika allmänna kapitel om ved och barklevande insekters biologi. Faunavårdsaspekterna är viktiga och får rätt stort utrymme. Denna del av texten kan ses som en välkommen uppdatering av den mycket lästa faunavårdsboken (Ehnström & Waldén 1986, Faunavård - den lägre faunan, Skogsstyrelsen). Gnagboken strävar dock efter att också vara användbar för den som arbetar med insekternas skadliga sidor. Bland vedlevande insekter finns både några arter som förmår angripa och ta livet av levande träd samt en del arter som skadar virke och träföremål.

Huvuddelen av boken ägnas åt artvisa beskrivningar i faktabladsform, en sida för varje art. I vissa fall behandlas några närstående arter med snarlika gnag tillsammans på en sida. Varje art illustreras med en bild av det fullvuxna djuret, en bild på gnagen, en liten utbredningskarta samt text där utbredning, status, värdväxter, biologi, förväxlingsarter samt de typiska gnagens utseende beskrivs. Denna del kommer vara av stort värde inte bara för identifieringar utan även som uppslagsbok om arterna. Ungefär som en ny upplaga av Thure Palms klassiska arbete från 1959 (Die Holz- und Rindenkäfer, Opusc. Ent. Suppl. 16). I gnagboken finns dock endast de arter som lämnar igenkännbara spår efter sig i veden med.

Efter faktabladen följer en bestämningsnyckel för gnagspår. Trädslag är den första nycklingskaktären, så det gäller att veta vilken slags pinne man fått tag i.

Trots att denna bok nu finns så blir gnagbestämningar inte en helt enkel sak. Största delen av det problemet ligger, som vanligt inom entomolo-

gin, i den stora artrikedomen. Ett annat är att gnagen varierar en del i utseende, delvis beroende på hur förhållandena i den vedbit man just studerar varit. Nycklarna i slutet är dock en mycket stor hjälp för att strukturera bestämmandet, även om en del som prövat dem tycker att de är svåra att använda. Detta är inget originellt när man ställs inför en helt ny typ av karaktärer, och med en del envis övning lär man antagligen upp sig - ungefär som när man lär sig nyckla själva insekterna. Identifieringen skulle dock kunna underlättas om bilderna på gnagen vore lite större och om de dekorerats med t.ex. pilar som pekar på typiska detaljer. Båda dessa problem avhjälpes till stor del om man noga läser texten. Inte minst är det utmärkt att skillnader gentemot möjliga förväxlingsarter beskrivs för varje art.

En bestämningsbok inom ett nytt fält brukar innebära att många ger sig in i det nya området. Intresset för vedinsekter har förmodligen hämmats ganska starkt av bristen på någorlunda sammanfattande och enkelt överkomlig litteratur. Även de som länge jobbat inom fältet kommer kunna avsevärt förbättra sin kunskap när det nu finns något tryckt att utgå från. Många kommer bidra till en vidare kunskapsuppbyggnad när man upptäcker att "den där arten har ju jag hittat på andra trädslag..." osv. Med andra ord kommer antagligen gnagboken stimulera till att vi snabbt lär oss betydligt mer om vedinsekterna, och att deras värde för naturvårdsarbetet kommer öka ännu mer. Förhoppningsvis får pionjärboken i denna bok en fortsättning med nya revideringar i takt med dessa förmodade nya lärdomar. I väntan på detta så kan jag rekommendera var och en som har intresse för skogens insekter att införskaffa ett exemplar av boken, och därmed kanske kunna ge sitt bidrag till den nya kunskapen. Eller också bara för att få sin nyfikenhet stillad i frågan om vem som har varit i pinnen innan man själv hittade den.

Mats Jonsell